

СТАРОБЪЛГАРСКИЯТ ЕЗИК КАТО ДАДЕНОСТ

Иван Марчевски

(Велико Търново, България)

DIE ALTE BULGARISCHE SPRACHE ALS GEGEBEN

Iwan Martschewsky

(Veliko Tarnovo, Bulgaria)

Abstract: Sprachlehrer haben an verschiedenen Richtungen gearbeitet:

Alte slawische Sprache

gemeinsame slawische Schriftsprache

Altkirchenslawische Sprache

Buchslawische Sprache – Rumänische Bearbeitung

Alte mazedonische Sprache

Auf der anderen Seite werden altbulgarische Studien systematisiert:

Die altbulgarische Sprache ist für viele Völker eine Prosprache, die ausgesprochen wörtlich ausgesprochen ist.

Dies wird in einigen Manuskripten festgestellt, die in der Studie analysiert wurden.

Alte bulgarische Sprache für selbstverständlich

Keywords: Old Bulgarian language, Old Bulgarian studies, protolanguage.

Езиковедите на XIX, XX, XXI векове с изследователски труд упорито са работили по няколко зададени направления:

– старославянски език

– общославянски литературен език

– старо-църковно-славянски език

– книжно-славянски език – румънска редакция

– старо-македонски език

За целта са издавани писмени паметници, написани са множество книги, монографии и статии и учебни пособия...

От друга страна трябва да се систематизират старобългарските изследвания:

– Старобългарският език е протоезик за много народи, които народи сетне са наречени (*post factum*) славянски народи, които говорят славянски език или езици. Старобългарският език има устойчиво произношение и правописание, което го прави лесно разпознаваем, даже в относително късни ръкописи в различни книгохранилища, музеи и библиотеки. Единственият положителен метод е археологията на текста, който дава най-ясни резултати.

Такава промяна или промени не са странни, нито измислени. Ясен политически примери за това са: Византийската империя и Руската империя. И двете се кичат с понятието *православни* – но какво става за една нощ: Византийската империя става Османска империя с всичките мохамедански последствия; за една нощ е извършен преврат и от Руска империя се образува постепенно Съветски съюз с целия господстващ атеизъм.

Това са само примери за промени с гигантски последствия – политически и духовни.

Подобен е и пътят на старобългарския език – от един регионален език става функционален (Д. Иванова-Мирчева) език за много народи.

Славяни е условно название на големи групи от населението на Европа, навлязло сравнително късно в историографията.

Постепенното специфическо развитие и направление на старобългарския език в различни страни и региони не загубва правото си да се нарича старобългарски по същност.

Това се забелязва в отрицателното отношение към него в някои ръкописи.

Старобългарските ръкописи са единствено древни – няма такива нито македонски, нито сръбски, още по-малко като сърбо-хърватски език;

нито чешки (Gebauer 1903–1916: J. Gebauer. *Slovník staročeský*. Praha, D. 1, 1903; D. 11, 1916);

нито полски – най-ранните паметници на старополски език са от XIV век (виж: многотомен старополски речник *Słownik Staropolski* 1953–1987: *Słownik Staropolski*. Warszawa, 1953; Wrocław, 1987 в 9 тома на Polska Akademia Nauk);

нито украински – най-ранните паметници на староукраински език са от XIV век (виж: Словник староукраїнської мови 1977–1978: Словник староукраїнської мови XIV–XV ст., том I–II. Київ, 1977–1978);

те идват няколко столетия по късно – най-старите думи са от XIV век!

Съставеният на идейната база на материалите на И.И. Срезневский многотомен „Словарь русского языка XI–XVII“. Москва: Наука, 1976, стр. 15 е изграден на опростена графика на алфавита – напр. голямата носовка е предадена чрез „у“ и т. н. Това е дълговременна практика, датираща от столетия сред руските преписвачи на старобългарски ръкописи.

Например в ръкопис №186 (1866) Григория Синаита сочинения с прибавлением, полууст., XV века, в четвърть, 193 листа.

Фонд 304.І. Главное собрание библиотеки Троице-Сергиевой лавры от:
<http://old.stsl.ru/manuscripts/medium.php?col=1&manuscript=186&pagefile=186-0072>

до <http://old.stsl.ru/manuscripts/medium.php?col=1&manuscript=186&pagefile=186-0085>

При Козма Индикоплевст – от *boulgaron* става *вологаре* – в издадения ръкопис на ГИМ.

В издадения оригинал и старобългарски превод на Диалозите на св. Григорий Двоеслов четем *boulgaros*, *boulgaron* съответно българскомъ, българскы.

Просто староруски език не съществува, въпреки че има речници, които са чиста фикция, защото работят с материал от старобългарските ръкописи, съставени по посочената схема на опростяване на езика.

А.С. Пушкин е писал: „...старинной словесности у нас не существует. За нами темная степь, а на ней возвышается единственный памятник „Слово о полку Игореве“.

Това игнориране на старобългарския език като първоязык достига до там в съвремението, че при различни компютърни програми да не превеждат на български език, а на сръбски, македонски, хърватски, словенски, босненски...

Основни учебници и изследвания върху старобългарския език, дело на известни небългарски учени:

Лескин, Август (1840–1916).

Leskien 1871: A. Leskien. Handbuch der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache: Grammatik, Texte, Glossar. Weimar, 1871.

Leskien 1969: A. Leskien. Handbuch der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache: Grammatik, Texte, Glossar. Heidelberg, 1969. ISBN 3–533–00615–8.

Leskien 2002: A. Leskien. Handbuch der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache: Grammatik – Texte – Glossar / erstellt auf der Grundlage der Ausgabe von A. Leskien von Otto A. Rottmann unter Mitarb. von Alf Hausmann... – 11., vollst. neu erstellte Aufl. Heidelberg, 2002, 264 S. ISBN: 3–8253–1401–4.

Bis 10. Aufl. u.d.T.: Leskien, August: Handbuch der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache: Grammatik – Texte – Glossar Издание 11 Издател Winter, 2002. Оригиналът е от Университета на Индиана. Цифровизирана на 15 Окт 2009 ISBN 3825314014, 9783825314019. Брой страници 264.

Лескин 1915: А. Лескин. Грамматика древнеболгарского (древнецерковно-славянского) языка. Пер. [и предисл.] Н. Петровского. Казань, 1915. – X, 318, II с.; 24.

- Slonski 1908:** S. Slonski. Die Uebertragung der griechischen Nebensatzkonstruktionen in den altbulgarischen Sprachdenkmaelern. Kirchhain (Leipzig), 1908.
- Arnim 1931:** B. von Arnim. Beltraege zum Studien des Altbulgarischen und Altkirchenslavischen Wortbildung und Uebersetzungskunst. "Sitzungsberichte der Preuss. Akad. Der Wissenschaften. Phil.-hist. Klasse", 1931, 32.
- Braeuer 1952:** H. Braeuer. Persoenliche Agens beim Passiv im Altbulgarischen. Eine syntaktische Untersuchung. "Ak. der Wiss. und Lit. (in Mainz). Geistes- und sozialwiss. Kl.", 1952, 3.
- Rosenkranz 1955:** B. Rosenkranz. Historische Laut- Und Formenlehre Des Altbulgarischen (Altkirchenslavischen) Heidelberg und ,s-Gravenhage, 1955, 1st ed., 144 S.
- Schumann 1958:** K. Schumann. Die griechischen Lehnbildungen und Lehnbedeutungen in Altbulgarischen. Wiesbaden, 1958.
- Ruzicka 1962:** R. Ruzicka. Struktur und Echtheit des altbulgarischen dativus absolutus. ZS, 1962, 6, 4.
- Ruzicka 1962:** R. Ruzicka. Das syntaktische System der altbulgarischen Partizipien und sein Verhaeltnis zum Griechischen. Berlin, 1963.
- Aitzetmüller 1978a:** R. Aitzetmüller. Altbulgarische Grammatik als Einführung in die slavische Sprachwissenschaft. Weiher, Freiburg, 1978.
- Aitzetmüller 1978b:** R. Aitzetmüller. Altbulgarische Grammatik als Einführung in die slavische Sprachwissenschaft. Sofia, 1978.
- Aitzetmüller 1991:** R. Aitzetmüller. Altbulgarische Grammatik als Einführung in die slavische Sprachwissenschaft. Freiburg i. Br, 1991, 2., verb. und erw. Aufl.
- Бородич 1951:** В.В. Бородич. К истории форм настоящего времени глаголов совершенного вида в древнеболгарском языке. – В: Ученые записки Института славяноведения, т. 3. Москва, 1951, 345–393.
- Чешко 1967:** Е.В. Чешко. Система падежей древнеболгарского языка. – Вопросы языкознания, 1967, 2, 49–63.
- Бунина 1970:** И.К. Бунина. История глагольных времен в болгарском языке. Москва, 1970.
- Цейтлин 1977:** Р.М. Цейтлин. Лексика старославянского языка. Опыт анализа мотивированных слов по данным древнеболгарских рукописей X–XI вв. Москва, 1977